

УДК 317. 18. 78

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-214-310-315

СИВОКОНЬ Юрій Михайлович –
старший викладач кафедри мистецької освіти
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8493-7233>
e-mail: yrasivokon@ukr.net

ПЕЧЕНЕНКО Максим Валерійович –
Заслужений діяч мистецтв України,
викладач кафедри мистецької освіти
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка,
художній керівник та головний балетмейстер
народного хореографічного ансамблю «Світанок»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2041-6727>
e-mail: svit-tanok@ukr.net

РОЗВИТОК АРТИСТИСТИЧНИХ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті автори розглядають проблему формування артистичних умінь та навичок майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва.

Сучасні тенденції розвитку освіти, збільшені вимоги до особистості майбутнього фахівця, посилили потребу у формуванні творчої індивідуальності кожного здобувача освіти, реалізації творчих здібностей та розвитку творчої діяльності.

На сьогоднішній день важливими якостями особистості майбутнього хореографа є здатність яскраво й переконливо виражати почуття та емоції, вміння поєднувати у своєму мисленні та поведінці художню образність та логіку у взаємодії з високохудожніми зразками музичної та хореографічної культури й однією з важливих якостей є саме артистизм, який допомагає людині управляти власним психічним станом, мобілізувати творчий потенціал та творчі здібності.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури автори визначають поняття «артистизм» як вміння передавати емоційну інформацію за допомогою рухів, міміки, виразу очей та голосу.

Важливим засобом розвитку артистизму є імпровізація – миттєве втілення музичного ритму засобами пластики тіла, міміки, емоційного забарвлення та ігрові методи, які рекомендується застосовувати на заняттях з класичного та народного танців.

Автори статті пропонують використовувати логорифмічні вправи, завдання-ігри, тренаж м'язів обличчя, вправи на вивчення різних авторських «масок», сучасні хореографічні техніки з імпровізаційними елементами, до яких відносяться робота з імпровізацією, ритмом, уявою, динамікою, асиметрією, робота на витривалість тощо.

Отже, у результаті узагальнення досвіду педагогічної діяльності з проблеми розвитку артистичних умінь та навичок майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва, було визначено низку основних факторів, що впливають на розвиток акторських здібностей. Це використання ігрових та імпровізаційних форм роботи, різноманітних хореографічних технік, які дозволяють розкрити артистичні здібності здобувачів освіти.

Застосування під час занять з хореографічних дисциплін ігрових та імпровізаційних форм роботи дозволяє викладачу вирішувати низку завдань, а саме активізувати уяву, фантазію, емоції здобувачів освіти, допомагає розвитку міміки, жести, пластичності, виразності тіла, що є важливим складником розвитку артистизму майбутнього фахівця.

Ключові слова: артистизм, вміння та навички, гра, імпровізація, хореографічна техніка, класичний танець, народний танець, майбутній фахівець в галузі хореографічного мистецтва.

SIVOKON Yuriy Mykhailovych –
senior lecturer at the Department of Art Education at the Central Ukrainian
Volodymyr Vinnichenko State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8493-7233>
e-mail: yrasivokon@ukr.net

PECHENENKO Maksym Valeriyovych –
teacher at the Department of Art Education of the Central Ukrainian State
Volodymyr Vinnichenko University, artistic director and chief
choreographer of the folk choreographic ensemble «Svitanok»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2041-6727>
e-mail: svit-tanok@ukr.net

DEVELOPMENT OF ARTISTIC SKILLS AND SKILLS OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF CHOREOGRAPHIC ARTS

In the article, the authors consider the problem of formation of artistic abilities and skills of future specialists in the field of choreographic art.

Modern trends in the development of education, increased requirements for the personality of the future specialist, have increased the need for the formation of the creative individuality of each student of education, the realization of creative abilities and the development of creative activity.

Today, the important personality qualities of a future choreographer are the ability to vividly and convincingly express feelings and emotions, to skillfully combine artistic imagery and logic in one's thinking and behavior in interaction with highly artistic examples of musical and choreographic culture, and one of the important qualities is artistry itself, which helps a person manage one's own mental state, mobilize creative potential and creative abilities.

Based on the analysis of scientific and pedagogical literature, the authors define the concept of «artism» as the ability to convey emotional information using movements, facial expressions, eye expression, and voice.

An important means of developing artistry is improvisation - the instant embodiment of a musical rhythm by means of body plasticity, facial expressions, emotional coloring and game methods, which are recommended to be used in classical and folk dance classes.

The authors of the article suggest using logorhythmic exercises, task-games, facial muscle training, exercises for studying various author's «masks», modern choreographic techniques with improvisational elements, which include work with improvisation, rhythm, imagination, dynamics, asymmetry, work on endurance etc.

So, as a result of summarizing the experience of pedagogical activity on the problem of developing artistic abilities and skills of future specialists in the field of choreographic art, a number of main factors affecting the development of acting abilities were determined. This is the use of playful and improvisational forms of work, various choreographic techniques that allow to reveal the artistic abilities of students.

The use of playful and improvisational forms of work during classes in choreographic disciplines allows the teacher to solve a number of tasks, namely to activate the imagination, fantasy, emotions of the students of education, helps the development of facial expressions, gestures, plasticity, expressiveness of the body, which is an important component of the development of the artistry of a future specialist.

Key words: artistry, skills and abilities, game, improvisation, choreographic technique, classical dance, folk dance, future specialist in the field of choreographic art.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Хореографічне мистецтво з-поміж інших видів мистецтв відрізняється рідкісною можливістю впливу на світогляд людини. Важливим і потрібним є відвідування концертів хореографічних колективів, перегляд різноманітних відео, майстер-класів, розважальних шоу та конкурсів, але найефективнішою є власна хореографічна діяльність, в якій кожна людина стає на якийсь час актором та творчо осмислює те, що відбувається.

В галузі освіти, як і у всьому суспільному житті, відбуваються глибокі зміни, переглядаються звичні форми та зміст навчання, змінюються взаємини викладач–здобувач освіти, активно впроваджуються у навчальний процес нові технології навчання. У сучасній освітній системі великого значення набуває робота, спрямована на розвиток емоційної сфери здобувачів освіти, пов'язаної з опануванням різних видів танцювальної діяльності й перед викладачами хореографічних дисциплін постає завдання формування людини активної, здатної творчо і креативно підходити до реалізації завдань, яка легко адаптується до змінюваних умов життя.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання розвитку артистизму та акторсько-сценічних умінь в процесі навчання хореографічному мистецтву є актуальним й знайшло відображення в роботах багатьох вітчизняних вчених та педагогів. Значний внесок у вирішення проблеми підготовки майбутніх хореографів, їх професійних умінь та навичок здійснили Л. Андрощук, О. Бурля, Ю. Громова, О. Реброва, Ю. Ростовська, Т. Сердюк, О. Таранцева, Т. Чурпіта, Д. Шариков та ін.

В дисертаційних дослідженнях А. Алферової, А. Бруснічиної, М. Боголюбської, Е. Валукіна, В. Нікітіна, В. Нілова, О. Шевнюк та ін. розкритий зміст хореографічної освіти.

Окремі аспекти формування та розвитку артистичних умінь фахівців в галузі хореографічного мистецтва розкриваються в

наукових роботах А. Бойко, В. Сосіної, Т. Токар та ін.

Мета статті – розглянути проблему розвитку артистизму майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Сучасні тенденції розвитку освіти, збільшені вимоги до особистості майбутнього фахівця посилили потребу у формуванні творчої індивідуальності кожного здобувача освіти, реалізації їх творчих здібностей та розвитку творчої діяльності.

На сьогоднішній день важливими якостями особистості майбутнього хореографа є здатність яскраво й переконливо виражати почуття та емоції, вміння поєднувати у своєму мисленні та поведінці художню образність та логіку у взаємодії з високохудожніми зразками музичної та хореографічної культури й однією з важливих якостей є саме артистизм, який допомагає людині управляти власним психічним станом, мобілізувати творчий потенціал та творчі здібності,

Отже, для виявлення сутності та специфіки формування й розвитку артистичних умінь та навичок майбутнього фахівця в галузі хореографічного мистецтва необхідно уточнити розуміння поняття «артистизм».

У Словнику української мови поняття артистизм розглядається як «висока майстерність, віртуозність» [6, с. 667].

С. Попсуйшапка, спираючись на твердження В. Загвязинського, вважає артистизм особливою, образно емоційною мовою створення нового; це проникливий стиль співтворчості, орієнтований на розуміння і діалог з іншим [7].

Б. Кисляк трактує артистизм як «сукупність проявів загальної поведінки, передачу допоміжної художньої інформації слухачеві, додаткове освітлення художнього образу за рахунок як зовнішніх, так і внутрішніх проявів творчої активності митця» [2, с. 159].

Отже, артистизм – це вміння передавати емоційну інформацію за допомогою рухів, міміки, виразу очей та голосу. Артистизм – це мистецтво перетворення, що дозволяє людині вдягати певну

«маску». Вживаючись у роль, людина тимчасово змінює свою особистість, не змінюючи власні особистісні установки.

Артистизм є багатостороннім об'єктом дослідження, адже у його вивченні беруть участь представники різних наук – філософи, психологи, педагоги, соціологи, мистецтвознавці тощо.

І. Сергєєва, спираючись на погляди К. Станіславського який розкривав специфіку акторської професії, вважає, що основну увагу потрібно зосереджувати на специфічних якостях, якими повинен володіти актор, на розумінні майстерності як сили особистої чарівності, яка впливає на аудиторію [4, с. 122].

М. Білецька та Т. Підварко трактують артистизм як здатність музиканта впливати на слухачську аудиторію [1, с. 19].

Усе сказане можна однаково віднести й до артистизму в хореографічному мистецтві. Як стверджує М. Разводова, спираючись на висловлювання А. Ваганової, основне завдання танцюриста полягає в тому, щоб засобами танцю створювати змістовні хореографічні образи, які відповідають завданням балетмейстера [3, с. 192].

Отже, аналіз науково-методичної літератури довів, що танець завжди має бути змістовним, інакше він перетвориться на абстрактне, холодне поєднання рухів тіла. Стан певного героя, образ якого втілює виконавець, виявляється у танцювальних рухах певного характеру, завдяки чому глядач сприймає образ й почуття, вкладені в танець, тому завдяки майстерності та артистизму танцівника художньо-образний та емоційно-почуттєвий зміст танцю стає зрозумілим глядацькій аудиторії.

Як відомо, хореографічне мистецтво засноване на музично організованих, умовних, образно-виразних рухах людського тіла, які властиві людській пластичності в реальному житті. У тому, як людина рухається, жестикулює та пластично реагує на дії інших, виражаються особливості її характеру та своєрідність особистості.

Сутність хореографічного мистецтва полягає в тому, що характерно-виразні пластичні рухи, спираючись на музику, відбираються з багатьох реальних життєвих рухів, збагачуються й організуються за законами ритму, симетрії, орнаментального візерунку в єдине ціле. І тут виконавське мистецтво танцюриста полягає не тільки в технічній майстерності, а й у правильній передачі образу, думки танцю, виразності та артистичності виконання.

Слід зазначити, що хореографія є синтетичним мистецтвом, і поза музикою, яка посилює виразність танцювальної пластики, надає їй емоційну та ритмічну основу, воно не може існувати. Разом з тим хореографія є видовищним мистецтвом, тому великого значення набуває не тільки часова, а й просторова композиція танцю, її зримий вигляд танців, звідки впливає роль костюмів, макіяжу, декоративного оформлення тощо.

Акторська майстерність – це вміння бути самим собою, граючи певну роль. До цього вміння додається володіння й іншими не менш важливими

навичками, до яких можна віднести внутрішнє вивільнення, управління м'язами обличчя та тіла, дихання, увага, взаємодія з партнером, подолання психологічних бар'єрів, страхів та хвилювання, розвиток й покращення пластики та пам'яті тощо.

Отже зазначимо, що артистизм – досить складне поняття, яке поєднує цілу низку фізіологічних та психологічних характеристик. Для виконавця артистизм стає ключовою умовою розвитку творчих здібностей, оволодіння вміннями та навичками художньо-образного втілення засобами танцювального, музичного та театрального мистецтва [3, с. 192].

Існує низка факторів, які впливають на розвиток акторських здібностей майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва, які необхідно враховувати та використовувати під час проведення навчальних занять.

Важливим засобом розвитку артистизму є імпровізація. Імпровізація (несподіваний, раптовий поворот подій) – створення віршів, музики тощо у момент виконання й при всій різноманітності визначень найчастіше вживаються слова «миттєво», «несподівано», «без попередньої підготовки».

У Словнику іншомовних слів поняття «імпровізація» розглядається як «1) Що-небудь (вірш, пісня, промова і т. ін.) складене під час виконання без попередньої підготовки. 2. Гра актора, не передбачена драматургічним текстом» [5].

Імпровізація в хореографії – це миттєве втілення музичного ритму засобами пластики тіла, міміки та емоційного забарвлення. Імпровізацію можна розглядати як засіб навчання танцю, спосіб пошуку нового, розвиток творчих здібностей, творчої фантазії, уяви, асоціативного мислення й ритмопластичної свободи, тобто артистизму у хореографії.

Імпровізацію в хореографії можна назвати ще й «танцем у теперішньому часі», «миттєвою хореографією». Танець народжувався як імпровізація, природним джерелом якої була радість руху, гра, свобода самовираження. Згодом виникла потреба у закріпленні накопиченого досвіду та його передачі – так народилася хореографія, еволюційним джерелом якої стало прагнення до наслідування та задоволення від руху.

Більшість технік навчання імпровізації побудовані на збільшенні чутливості до сигналів, що йдуть від тіла – його відчуттів та пам'яті. На заняттях з хореографічних дисциплін необхідно поступово підводити здобувачів освіти до можливості імпровізації, тобто вільного руху. Але викладач може стикнутися з м'язовою затисненістю своїх вихованців, сором'язливістю і лише шляхом різних вправ, етюдів, ігор можна розкріпачити майбутніх фахівців, допомогти їм здобути внутрішню та зовнішню свободу й впевненість. Звідси впливає основне завдання – розвивати не стільки уяву майбутнього фахівця в галузі хореографічного мистецтва, скільки допомогти йому проявити свою фантазію через імпровізацію, оскільки без цього неможлива творчість.

Одним з ефективних методів формування та розвитку артистизму майбутніх фахівців в галузі

хореографічного мистецтва є ігрові методи, які можна з успіхом застосовувати в процесі вивчення класичного та народного танців. Через гру здобувачі освіти опановують форми колективної творчості – спільним створенням сюжету, розподілом ролей, пошуком виразних засобів втілення задуму, вони навчаються образному перевтіленню та рольовій взаємодії партнерів-виконавців у рамках певної сюжетної побудови гри, танцювальної сценки, номеру тощо. На заняттях з класичного та народного танців у сюжетно-рольових іграх здобувачі освіти створюють образ діючих персонажів за допомогою пластики тіла, різних видів мімічних, пантомімічних, логарифмічних, пластичних й танцювальних рухів.

На заняттях з хореографічних дисциплін ігровий процес складається з кількох етапів: 1) підготовчий етап включає попереднє обмірковування, роздуми, активне слухання музики, різноманітність музичних фарб стимулює фантазію здобувачів освіти, допомагає уявити певний сюжет, розподілити ролі; 2) пошуковий етап передбачає пошук художньо-виразних засобів, тобто різноманітних рухів для персонажів; 3) виконавська фаза включає виразне виконання майбутніми фахівцями в галузі хореографічного мистецтва своїх хореографічних етюдів [3, с. 192].

Враховуючи величезний вплив ігрової діяльності на розвиток артистизму у майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва, можна запропонувати наступні види роботи на заняттях з хореографічних дисциплін:

– розучування логарифмічних вправ, сутність яких полягає в тому, що танець пов'язаний не лише з музикою, а й з художнім словом, що пробуджує творчу активність та дозволяє в цікавій ігровій формі досягти бажаного результату;

– використання завдань-ігор, які спрямовані на формування в здобувачів освіти вмінь перевтілюватися в інший образ, імпровізувати, внутрішньо вивільнятися, висловлювати свої емоції та ставлення до цього образу.

Елемент гри необхідно виносити і на сцену в якості сюжетно-ігрових танців, в яких відбувається цілісне бачення образу, тоді як у видовищному танці хореограф передає виконавцю фрагментарне бачення образів. В ігровому танці діяльність кожного учасника стає мистецьким вираженням свого творчого «Я», одже гра є важливим елементом у розвитку артистизму майбутнього фахівця в галузі хореографічного мистецтва.

Мистецтво імпровізації є одним із основних елементів сучасної театральної педагогіки. У разі використання імпровізаційного методу на заняттях з хореографічних дисциплін попереднього прослуховування музичного матеріалу не потрібно, здобувачі освіти повинні самі знаходити необхідні рухи під безпосереднім її впливом. Викладачу не слід підказувати здобувачам освіти вид руху й відзначати (на першому етапі) більш успішних, оскільки це призводить до сліпого копіювання. Викладач не повинен заважати вихованцям вільно імпровізувати, але при цьому потрібно уважно стежити, щоб вони не вигадували рухи, які не пов'язані з музикою, слід тактовно звертати увагу

на справжній характер музики, пошук своїх власних фарб і відтінків у виконанні.

Головним та основним показником артистизму є обличчя, тобто частина тіла, яка містить кісткову та м'язову тканину. Для розвитку будь-яких м'язів потрібний тренаж. М'язи обличчя артиста мають бути натреновані для створення яскравих, виразних сценічних образів. Всі ми вміємо посміхатися, дивуватися, лякатися, тобто висловлювати свої почуття, але ми це робимо на рефлекторному рівні. Але властивістю всіх рефлексів є те, що вони досить нетривалі за часом. Для того, щоб утримувати довго той чи інший вираз обличчя, необхідне тренування м'язів.

Після засвоєння вправ розминки потрібно починати вивчення різних акторських «масок». Кожну маску потрібно обговорити з майбутніми фахівцями у подробицях: як актор має дивитися? Має він моргати очима? відкривати рота? піднімати або супити брови? Чи доцільною є посмішка? тощо.

Можливо застосовувати наступні маски, які відображають почуття та емоційні стани – радість, страх, агресія, здивування, переляк, плач, ненависть, сором, біль, сонливість, прохання, байдужість, роздуми, каяття тощо. Необхідно навчити здобувачів освіти швидко переходити з однієї маски в іншу й використовувати маски протягом усього заняття, наприклад, чергувати їх при виконанні різних рухів розминки біля станка, на середині або в партері.

Рекомендуємо наступні ефективні вправи для тренування м'язів обличчя, які стануть у нагоді майбутнім фахівцям в галузі хореографічного мистецтва:

1. Нахмурити лоб, немов ви розсердилися. Слідкуйте, щоб при цьому не рухалися губи. Розслабте обличчя.

2. Підніміть брови, немов ви здивувалися. Слідкуйте, щоб при цьому не рухалися губи. Розслабте обличчя.

3. Посміхніться, не показуючи зуби. Слідкуйте, щоб при цьому м'язи чола залишалися не рухомі. Розслабте обличчя.

4. Посміхніться якомога ширше, оголивши зуби. Слідкуйте, щоб при цьому лоб як і раніше не рухався. Розслабте обличчя.

5. Підніміть брови якомога вище і посміхніться якомога ширше. Розслабте обличчя.

6. Витягніть нижню щелепу вперед. Слідкуйте, щоб при цьому не рухалися губи, лоб, брови, очі. Розслабте обличчя.

7. Відкрийте рот, якомога нижче опускаючи щелепу. Але, цей рух потрібно виконувати дуже акуратно і не поспішаючи. При найменших больових відчуттях варто негайно припинити рух щелепи вниз і обережно закрити рот! При виконанні руху стежити, щоб не працювали брови, лоб і голова не опускалася вниз. Закрийте рот. Розслабте обличчя.

8. Складіть губки бантиком або «качечкою». У такому положенні прокручуйте губи 5 разів вгору та 5 разів вниз.

9. Губи залишаємо в положенні «качечка» і в повітрі ними малюємо, виводимо вісімку. Вправу виконуємо 5 разів.

10. Не розтуляючи вуст, робимо кругові рухи язиком 8 разів в одну сторону і 8 разів в іншу.

Величезне значення у розвитку артистизму майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва має сюжетна хореографія. Рекомендується працювати не просто над танцем, а створювати міні-виставу, в якій кожний учасник матиме свою роль або образ, можливо навіть не великі за обсягом.

Щоб зуміти відчувати себе у якомусь образі потрібен багатий асоціативний фонд, який можна здобути спостерігаючи за навколишнім світом й додаючи свою фантазію та уяву. Наприклад, можна запропонувати для розвитку фантазії такі завдання: посидіти на стільці так, як сидить цар на троні; уявити як сидить бджола на квітці; як поводить себе людина, яку скривдили; зобразити вершника на коні; космонавта у скафандрі; пройтися як немовля, яке тільки навчилося ходити, як стара людина тощо.

Завдання такого роду допомагають позбутися сором'язливості та ніяковості здобувачів освіти, важливим у цих етюдах є уникання кривлянь, слід прагнути натуральності.

Наразі, у хореографії поруч з класичними вправами широко застосовуються і сучасні техніки, які поєднують в собі академічні рухи та пози, елементи театральної майстерності та імпровізацію, що сприяє формуванню артистичних вмінь та навичок у майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва. Так, наприклад, прийоми використання асоціацій для розвитку фізичної техніки присутні в техніках Піни Бауш (спіраль, рух за руками), Матса Ека (рух за руками, безглузді рухи), Вільяма Форсайта (робота з геометрією, лініями, пам'яттю), Охада Нахаріна (маніпуляції з уявними предметами), Віма Ванкейбуса (робота з уявленням «стрибок тигра», рух за рукою), Крістал Пайт (рух ініціює рука, маніпуляції).

У деяких техніках використовуються елементи театральної майстерності: техніка Матса Ека (робота з мімікою, безглузді рухи), техніка Охада Нахаріна (маніпуляції з уявними предметами). Імпровізація застосовується в техніках хореографів Вільяма Форсайта, який є розробником популярної комп'ютерної програми для викладання танцю «Технологія імпровізації» (робота з геометрією, лініями, пам'яттю) та Охада Нахаріна (робота на основі імпровізації, маніпуляції з уявними предметами).

Значний інтерес у розвитку артистизму представляє сучасна імпровізаційна техніка Gaga. Автором даної техніки є відомий ізраїльський педагог та хореограф Охад Нахарін (нар. у 1952 р.).

Розпочавши роботу художнім керівником «Batsheva», він отримав у своє розпорядження професійну балетну труп, яка стала для нього чудовою платформою для реалізації інновацій та проведення експериментів. Техніка Gaga заснована на імпровізації та роботі з уявою. Даючи визначення техніки Gaga, було б правильніше назвати її швидше мовою руху або методом роботи з тілом. Охад Нахарін розробив Gaga, щоб краще

зрозуміти своє тіло, а також для продуктивного спілкування з танцюристами у танцювальному залі.

Сутність цієї техніки зводиться до особливої роботи з тілом на основі інтуїтивного вивільнення, при цьому зберігаючи його чутливість та силу.

Мета техніки Gaga – зберігати тіло живим, багато на що здатним. Gaga допомагає почути те, що вже закладено в тілі, але робить його сильнішим та гнучкішим.

Основні принципи техніки Gaga: імпровізаційність, ритмічність, уява, динамічність, асиметричність, витривалість. Заняття Gaga за тривалістю триває одну годину без перерви та зупинок. З першої хвилини починається рух. Викладач встає у центр залу й починає озвучувати завдання, виконуючи їх разом із групою учнів. Кожна інструкція не скасовує попередню, а додається до неї шар за шаром. Танцівники можуть повторювати всі рухи за викладачем, а можуть виконувати вправи керуючись своїми відчуттями. Кожен урок проходить по-різному, викладач ніколи не має попередньо розроблених заготовок ходу заняття.

Очі під час уроку Gaga повинні бути завжди розплющені – це потрібно для того, щоб зберігати зв'язок із дійсністю. Протягом заняття не можна розмовляти, за винятком завдань, у яких потрібно використовувати голос або слова. Також усі уроки проходять босоніж, ніякого взуття. Дотримуючись інструкцій викладача, учасники повністю поринають у творчий процес, не відволікаючись, оскільки заняття технікою Gaga проходять без пауз між вправами, кожне нове завдання накладається одне на інше.

Аналіз техніки Gaga довів, що в ній є багато спільних рис із традиційними театральними методами: робота з уявою, імпровізація, звільнення м'язів, що є дуже корисним при вихованні артистизму у майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва.

Для роботи над артистизмом на заняттях з хореографічних дисциплін було розроблено комплекс методів розвитку артистизму на основі елементів танцювальної техніки Gaga:

1. Робота з імпровізацією. Створення виразного образу здобувачами освіти за узагальненим планом, заданим викладачем. Викладач ставить образ, який здобувачі освіти мають показати, при цьому вони повинні вміти «заряджатися» тим настроєм, який задає викладач. Залежно від мелодії змінюються жести, міміка, пози, темпи рухів. Відштовхуючись від музики, здобувачі освіти повинні спробувати розкрити образ заданого героя. Чим багатша особистість виконавця, тим яскравішим і самобутнішим є процес імпровізації.

2. Робота з ритмом. Даний метод має на увазі під собою виконання рухів Shake (тряска), що представляє імпульс зсередини, коли м'язи розслаблені, а рухи починаються від кісток. Потрібно навчитися виконувати різноманітні рухи – плаваючі, тремтячі, ритмічні тощо.

3. Робота з уявою, тобто застосування образного мислення під час будь-яких дій. Наприклад, при виконанні такого руху, як

Battements Tendus уявити змію у себе в хребті, A Passé – ніби ноги обволокло медом. Людина, уявляючи, що Grand Plie – це широка посмішка колінами й виконуючи звичайні танцювальні рухи, посилає тілу зовсім іншу інформацію. Це дозволяє досягати зовсім інших результатів, наприклад, при збереженні чистоти в роботі ніг, відчуті м'якість у грудному відділі.

4. Робота з динамікою. Постійний, безперервний рух як невід'ємна частина людської природи. Якщо не буде динаміки на заняттях, здобувачі освіти «відключатимуться» від процесу й заняття не принеситиме ніякої користі. Також важливо усвідомлення руху всередині свого тіла, що сприяє більш ефективному розподілу внутрішньої енергії.

5. Робота з асиметрією. Необхідно визнати повну відсутність симетрії у тілі. Для цього необхідно знайти максимальну кількість відмінностей, прийняти власну асиметричність та навчитися її використовувати. Надалі робота з асиметрією допоможе у створенні сценічних образів.

6. Робота на витривалість. Для розвитку витривалості необхідно навчитися у процесі роботи із зусиллям знаходити, переживати й отримувати задоволення.

Висновки та подальші перспективи розвитку напрямку. У результаті узагальнення досвіду педагогічної діяльності з проблеми розвитку артистичних умінь та навичок майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва, було визначено низку основних факторів, що впливають на розвиток акторських здібностей. Це використання ігрових та імпровізаційних форм роботи, різноманітних хореографічних технік, які дозволяють розкрити артистичні здібності здобувачів освіти. Застосування під час занять з хореографічних дисциплін ігрових та імпровізаційних форм роботи дозволяє викладачу вирішувати низку завдань, а саме активізувати уяву, фантазію, емоції здобувачів освіти, допомагає розвитку міміки, жестів, пластичності, виразності тіла, що є важливим складником розвитку артистизму майбутнього фахівця.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Білецька М., Підварко Т. Артистизм як необхідна складова музично-виконавської компетенції майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Молодь і ринок*. № 9 (164), 2018. С. 17–21.
2. Кисляк Б. Артистизм та закономірності його втілення в виконавській діяльності музиканта. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*, 2022., вип. 23. С. 158–169.
3. Разводова М. В. Сутність та структура хореографічно-виконавських умінь і навичок молодших школярів. *Наукові записки. Серія Педагогічні науки*. Кропивницький, 2021. Вип. 195. С. 191–196.
4. Сергеева І. Артистизм як елемент педагогічної майстерності. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. 2011. С. 121–133.
5. Словник іншомовних слів. URL: jnsn.com.ua
6. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1980. Т. 11. С. 667.

7. Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук.-практ. конф. «Час мистецької освіти» (17–18 жовтня 2019 року). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. 267 с.

REFERENCES

1. Bilets'ka, M., Pidvarko, T. (2018). Artystyzm yak neobkhidna skladova muzychno-vykonavs'koyi kompetentsiyi maybutn'oho vchytelya muzychnoho mystetstva. [Artistry as a necessary component of musical performance competence of the future music teacher.]. Kyiv. № 9 (164), S. 17–21. [in Ukrainian]
2. Kyslyak, B. (2022). Artystyzm ta zakonomimosti yoho vtilennya v vykonavs'kiy diyal'nosti muzykanta. [Artistry and patterns of its embodiment in the performing activity of a musician]. Dnipro. vyp. 23. S. 158–169. [in Ukrainian]
3. Razvodova, M. V. (2021). Sutnist' ta struktura khoreorafichno-vykonavs'kykh umin' i navychok molodshykh shkolyariv. [The essence and structure of choreographic and performing abilities and skills of junior high school students]. Kropyvnytskyi. S. 121–133. [in Ukrainian]
4. Serhyeyeva, I. (2011). Artystyzm yak element pedahohichnoyi maysternosti. [Artistry as an element of pedagogical mastery]. S. 121–133. [in Ukrainian]
5. Slovnyk inshomovnykh sliv. [Dictionary of foreign words]. URL: jnsn.com.ua [in Ukrainian]
6. Slovnyk ukraïnskoi movy: Dictionary of the Ukrainian language v 11 tt. / AN URSR. (1980). Instytut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. K.: Naukova dumka, T. 11. S. 667. [in Ukrainian]
7. Teoriya i metodyka vykhovannya khudozhno-obdaranoyi osobystosti u zakladakh mystets'koyi osvity: zb. statey VII Vseukrayins'koyi nauk.-prakt. konf. «Chas mystets'koyi osvity» (2019). [Theory and methods of education of artistically gifted personality in art education institutions: coll. of articles VII of the All-Ukrainian science and practice. conf. «Time of art education»]. Kharkiv. KhNPU imeni H. S. Skovorody, 267 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

СИВОКОНЬ Юрій Михайлович – старший викладач кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців в галузі хореографічного мистецтва.

ПЕЧЕНЕНКО Максим Валерійович – Заслужений діяч мистецтв України, викладач кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, художній керівник та головний балетмейстер народного хореографічного ансамблю «Світанок» (м. Кропивницький).

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх хореографів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

SIVOKON Yuriy Mykhailovych – senior lecturer at the Department of Art Education at the Central Ukrainian Volodymyr Vynnychenko State University.

Scientific interests: professional training of future specialists in the field of choreographic art.

PECHENENKO Maksym Valeriyovych – teacher at the Department of Art Education of the Central Ukrainian State Volodymyr Vynnychenko University, artistic director and chief choreographer of the folk choreographic ensemble «Svitanok».

Scientific interests: professional training of future specialists in the field of choreographic art.

Стаття надійшла до редакції 03.05.2024 р.